

Barn och utbildningskontoret

Förskolans arbete med att främja likabehandling och förebygga diskriminering och kränkande behandling

TOMTBERGA förskola Ht26 Vt27

Foto: CIENPIES Design

Innehållsförteckning

1.	Inledning.....	3
2.	Främja likabehandling	4
2.1	Trygghet/Ålder	4
2.2	Självkänsla/Kön, könsöverskridande	5
2.3	Empati/Funktionsnedsättningar	5
2.4	Respekt/Etnisk tillhörighet, religion och annan trosuppfattning, sexuell läggning	5
3.	Förebyggande arbete – Aktiva åtgärder	6
3.1	Plan mot diskriminering och kränkande behandling.....	6
3.1.1	Uppföljning och kartläggning av risker för diskriminering eller kränkningar	6
3.1.2	Analys och bedömning av orsakerna till upptäckta risker	6
3.1.3	Planering och genomförande av åtgärder	7
3.1.4	Utvärdering.....	7
4.	Arbetsgång vid kännedom om upplevda kränkningar.....	7
5.	Bilagor.....	8

1. Inledning

Förskolans arbete med att främja likabehandling och förebygga diskriminering och kränkande behandling följer kommunens *Riktlinjer för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling* (Beslutad 2022-11-10).

Vision

Förskolorna i Östhammars kommun ska vara en plats där alla barn har rätt till en trygg lärandemiljö fri från diskriminering och kränkande behandling. Utbildning och undervisning ska genomsyras av värdegrundsfrågor där olikheter ses som en tillgång.

Mål

Vårt mål är att inget barn får utsättas för diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling.

Syfte

Syfte med arbetet är att främja likabehandling och förebygga diskriminering och kränkande behandling. Det främjande arbetet handlar om att hitta och stärka positiva förutsättningar för att alla barn ska ha lika rättigheter och möjligheter. Det förebyggande arbetet siktar på att minimera risken för diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.

Lagar och förordningar

Arbetet regleras i följande lagar och förordningar:

- FN:s konvention om barns rättigheter¹

Barnkonventionen sätter barnperspektivet och barns rätt till likabehandling i fokus. Konventionen bygger på perspektivet att barnets bästa alltid skall komma i främsta rummet. Den talar om rätten till liv och utveckling, om barns rätt till inflytande och att få göra sin röst hörd i allt som angår dem.

- Diskrimineringslagen²

Denna lag har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder (de sju diskrimineringsgrunderna). Den som bedriver utbildning får inte diskriminera något barn.

- Skollagen³

Huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn. (6 kap 6 §)

Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och

¹ UNICEF Sverige (2023) Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter.

<https://beta.unicef.se/barnkonventionen/las-texten>

² Diskrimineringslag (2008:567)

³ Skollag (2010:800) 6 kap 7 och 8 §§

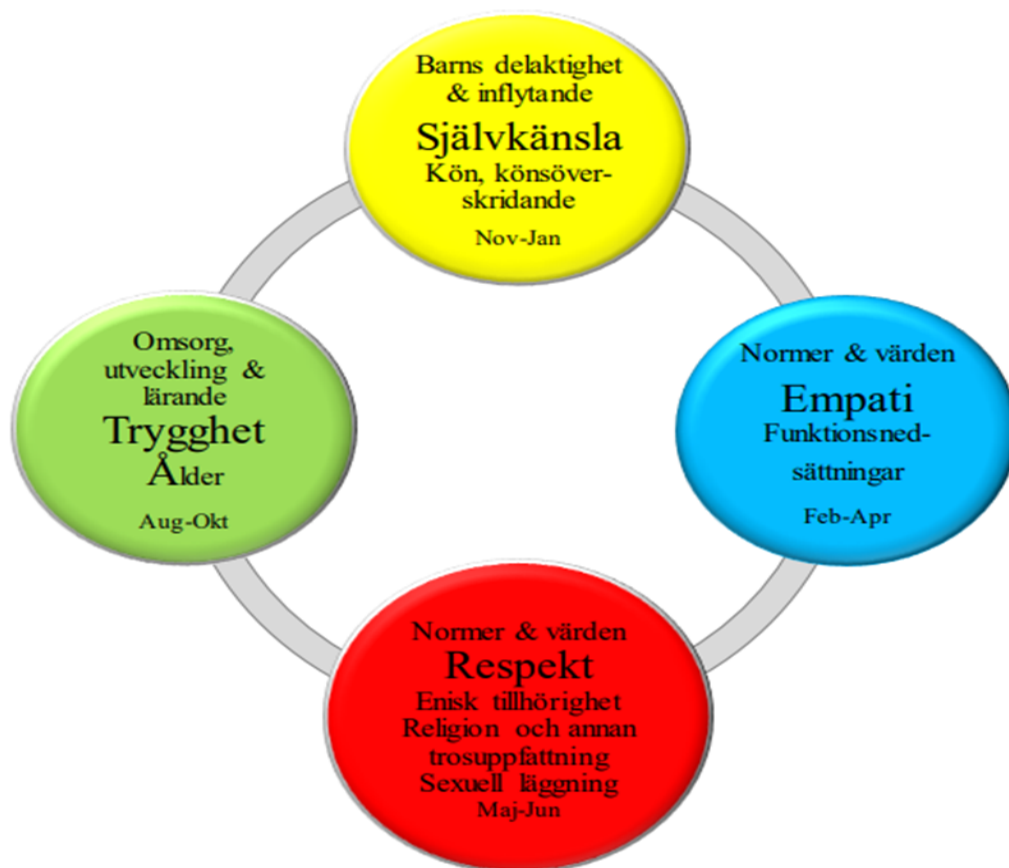
elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. Hur de planerade åtgärderna genomförts ska beskrivas i efterföljande års plan. (6 kap 7 och 8 §).

- Läroplan för förskolan⁴

Inget barn ska i förskolan bli utsatt för diskriminering [...] eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas. Förhållningssättet hos alla som verkar i förskolan, och deras sätt att agera och tala om något, påverkar barnens förståelse och respekt för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle. Därför är alla som verkar i förskolan viktiga som förebilder. Utbildningen ska ge barnen möjlighet att utveckla sin förmåga till empati och omtanke om andra genom att uppmuntra och stärka deras medkänsla och inlevelse i andra människors situation.

2. Främja likabehandling

Förskolans arbete med att främja likabehandling sker kontinuerligt utifrån nedanstående områden som är kopplade till förskolans läroplan (kursiverad text tagen ur Lpfö18)⁵ och diskrimineringsgrunderna. Detta dokumenteras i Unikum.

2.1 Trygghet/Ålder

⁴ Skolverket (2018) Läroplan för förskolan (Lpfö18) sid 5.

⁵ Ibid

- *Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla sin identitet och känner trygghet i den samt medvetenhet om rätten till sin kroppsliga och personliga integritet*
- *Arbetslaget ska ta ansvar för en tillitsfull relation mellan förskolan och hemmen*
- *Alla barn ska få en utbildning som är utformad och anpassad så att de utvecklas så långt som möjligt*
- *En likvärdig utbildning Kap 1*

2.2 Självkänsla/Kön, könsöverskridande

Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla

- *förmåga att ta ansvar för sina egna handlingar och för miljön i förskolan.*
- *förståelse för demokratiska principer och förmåga att samarbeta och fatta beslut i enlighet med dem*
- *Arbetslaget ska säkerställa att alla barn får lika stort inflytande över och utrymme i utbildningen oavsett könstillhörighet*
- *Arbetslaget ska inspirera och utmana barnen att bredda sina förmågor och intressen på ett sätt som går utöver könsstereotypa val*

2.3 Empati/Funktionsnedsättningar

Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla

- *förmåga att ta hänsyn till och leva sig in i andra människors situation samt vilja att hjälpa andra*
- *respekt och förståelse för att alla människor har lika värde och de mänskliga rättigheterna*
- *Förskolan ska särskilt uppmärksamma barn som av olika anledningar behöver mer ledning och stimulans eller särskilt stöd*
- *En likvärdig utbildning Kap 1*

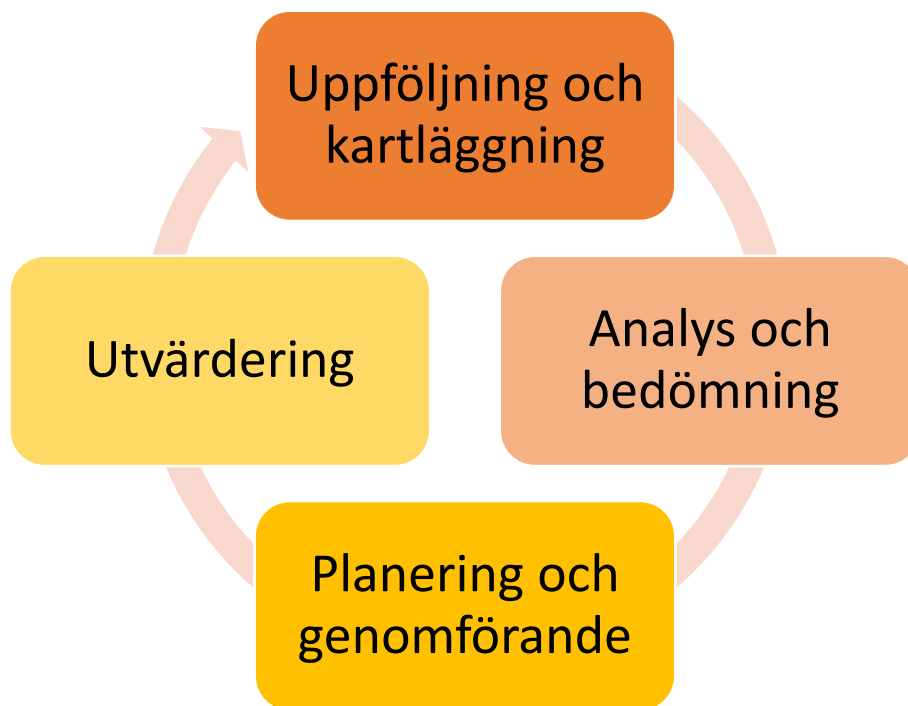
2.4 Respekt/Etnisk tillhörighet, religion och annan trosuppfattning, sexuell läggning

Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla

- *öppenhet, respekt, solidaritet och ansvarstagande*
- *ett växande ansvar och intresse för hållbar utveckling och att aktivt delta i samhälle*
- *Förskolan är en social och kulturell mötesplats som ska främja barnens förståelse för värdet av mångfald*
- *Förståelse och medmänsklighet Kap 1*

3. Förebyggande arbete – Aktiva åtgärder

Aktiva åtgärder omfattar samtliga sju diskrimineringsgrunder (kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder) och är ett arbete som ska ske kontinuerligt i fyra steg.⁶

Aktiva åtgärder innebär att arbeta för att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter för barn. Arbetet med aktiva åtgärder sker i samverkan med barn och vårdnadshavare och omfattar hela utbildningen såsom exempelvis pedagogiskt material, lärmiljö inne/ute samt bemötande i vardagen. Varje avdelning dokumenterar det förebyggande arbetet i en plan mot diskriminering och kränkande behandling. Rektor dokumenterar arbetet i den årliga kvalitetsrapporten.

3.1 Plan mot diskriminering och kränkande behandling

3.1.1 Uppföljning och kartläggning av risker för diskriminering eller kränkningar

- Redogör för uppföljningen och utvärderingen av föregående års planerade åtgärder.
- Gör en kartläggning och skriv ned de risker ni identifierat via exempelvis diskussioner, observationer, intervjuer, trygghetsvandringar.

3.1.2 Analys och bedömning av orsakerna till upptäckta risker

Analysera och reflektera kring orsakerna till riskerna och hindren som identifierats i kartläggningen.

⁶ Diskrimineringslag (2008:567) 3 kap

3.1.3 Planering och genomförande av åtgärder

Sätt upp konkreta och uppföljningsbara mål ni kommer arbeta med för att förhindra/förebygga de risker ni identifierat. Bestäm åtgärder för att nå målen. Gör en tidsplan för genomförandet av åtgärderna. Besluta vem som ansvarar för att följa upp respektive åtgärd.

3.1.4 Utvärdering

Utvärdera och analysera åtgärderna. Har åtgärderna gett resultat? Hur ser vi det? Hur går vi vidare? Behövs kompletterande åtgärder?

4. Arbetsgång vid kännedom om upplevda kränkningar

I styrdokumentet *Riktlinjer för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling* (Beslutad 2022-11-10) finns i kapitel 3. *Arbetsgång vid kännedom om upplevda kränkningar eller trakasserier*. Denna ska följas vid kännedom om upplevda kränkningar i förskolan med nedanstående tillägg då vuxen kränker barn.

- När personal eller vårdnadshavare kränker ett barn måste den som upptäcker detta agera utan dröjsmål. Visa tydligt att du är på barnets sida.
- Ta den vuxne åt sidan och ställ frågor om hur den tänkte/menade samt hänvisa till diskrimineringslagen.
- Rektor informeras och ansvarar för att utreda, åtgärda, dokumentera och följa upp vidtagna insatser.
- Verksamhetschef informeras alltid och håller sig informerad om ärendet tills det är säkerställt att kränkningarna upphört.

5. Bilagor

Definitioner

Kränkande behandling

”Kränkande behandling: ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) kränker ett barns eller en elevs värdighet.”⁷

Kränkande behandling kan utföras av en eller flera personer. Ett barn kan bli utsatt för kränkande behandling av personal eller andra barn. Kränkande behandling kan till exempel vara nedsättande ord eller knuffar, men kan även bestå av utfrysning.⁸

Diskriminering

Lagen förbjuder sex former av diskriminering. Diskriminering är att någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan behandlas, kopplat till någon av de sju diskrimineringsgrunderna; kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Diskriminering utifrån diskrimineringsgrunderna regleras i diskrimineringslagen (2008:567).⁹

Kön

Kön i form av kvinna/flicka eller man/pojke som registreras vid födseln eller senare fastställs.

Etnisk tillhörighet

Med etnisk tillhörighet avses en persons nationella och etniska ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande.

Religion och annan trosuppfattning

I trosuppfattning ingår åskådningar som är jämförbara med religion. Etiska, filosofiska eller politiska värderingar/åskådningar ingår inte.

Funktionsnedsättningar

Med funktionsnedsättning menas nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga som uppstår i mötet med omvärlden. En individ kan ha en funktionsnedsättning, men är inte funktionshindrad. Det är omvärlden som står för hindren, inte individen själv.

Könsöverskridande identitet eller uttryck

Med könsöverskridande identitet eller uttryck handlar om människor som ibland eller alltid bryter mot samhällets normer och föreställningar om hur kvinnor och män förväntas se ut eller vara.

⁷ Skollag (2010:800) 6 kap 3 §

⁸ [Kränkande behandling, mobbning och diskriminering - Skolverket](#) Hämtad 2023-06-20

⁹ Diskrimineringslag (2008:567) 1 kap 4 §

Sexuell läggning

Med sexuell läggning menas hetero, -homo – eller bisexuell läggning, vilka är de sexuella läggningar som finns definierade enligt svensk lag.

Ålder

De lagar och regler som antagits av riksdagen, där ålder anges, ska inte ses som ett uttryck för diskriminering. Som skola eller förskola gör du dig då inte heller skyldig till åldersdiskriminering vid tillämpning av dessa regler. Det är dock tillåtet att särbehandla på grund av ålder om det finns ett syfte.

Plan mot diskriminering och kränkande behandling

Tomtberga förskola

Uppföljning och kartläggning av risker för diskriminering eller kränkningar

På förskolan vistas många yngre barn, varav flera ännu inte har ett utvecklat verbalt språk. Barnen befinner sig samtidigt i en intensiv språkutveckling och använder därför många olika sätt att kommunicera, exempelvis genom kroppsspråk, fysiska handlingar, ljud, blickar och genom att söka fysisk närhet.

En risk i arbetet är att vi som personal inte alltid uppmärksammar eller tolkar barnens kroppsspråk och andra signaler på rätt sätt. Det är därför viktigt att vi är lyhörda, närvarande och försöker ligga steget före för att förebygga situationer där barn riskerar att bli utsatta för kränkningar eller att själva kränka någon annan.

Eftersom en del barn ännu inte kan uttrycka sig verbalt kan konflikter och frustration ibland ta sig fysiska uttryck. Det kan exempelvis handla om bitningar, knuffar eller rivningar. En ytterligare risk är att personalen inte kan ha uppsikt över alla barn och alla platser samtidigt. Det kan innebära att situationer uppstår där barn gör varandra illa eller utsätter varandra för kränkande handlingar utan att en vuxen direkt uppmärksammar det.

Geografiska platser där risker kan uppstå:

Vi har identifierat vissa platser på förskolan där risken för kränkningar bedöms vara större. Det gäller framför allt rum med stängda dörrar eller andra platser där barn kan vistas utan direkt insyn från personalen. Exempel på sådana platser är toaletten, vid skötbordet, uppe på berget och i lekstugan.

Gemensamt för dessa platser är att de ger barnen möjlighet att komma undan den vuxnas direkta tillsyn. Kränkningar kan dock förekomma på alla platser på förskolan. Genom att följa upp händelser och observera barnens samspel kan vi se mönster kring var och mellan vilka barn situationer oftare uppstår. Där vi ser en större risk är vi därför extra närvarande och arbetar aktivt med att förebygga konflikter och kränkningar.

Vi är även uppmärksamma på situationer mellan personal och barn. Om vi upplever att ett barn blir felaktigt eller olämpligt bemött är det viktigt att vi agerar, är lyhörda för barnets signaler och säkerställer att barnet får ett respektfullt bemötande.

Vikarier och nya vuxna:

En ytterligare risk som vi har identifierat är när vikarier eller annan personal som inte är välkänd för barnen arbetar i verksamheten. Det kan vara svårt för både barn och ordinarie personal att känna trygghet om den vuxne är obekant eller om vi själva inte har tillräcklig kännedom om personen.

Vi behöver därför vara noggranna med vilka vuxna som arbetar nära barnen och skapa tydliga rutiner för introduktion och uppföljning av vikarier. Barnen ska kunna känna sig trygga med de vuxna som arbetar på förskolan, och vi som personal ska kunna känna förtroende för varandra.

Förebyggande arbete:

Kränkningar kan ske överallt och mellan alla som vistas i förskolans verksamhet. Därför arbetar vi kontinuerligt med känslor, stopp, integritet, empati och förskolans värdegrund. Barnen får träna på att uttrycka sina känslor och att tydligt signalera när något inte känns bra genom att säga eller på annat sätt visa "stopp". Vi arbetar också med att förstå vad ett stopp betyder och att respektera när en kompis visar eller uttrycker att den inte vill.

För barn som ännu inte har ett utvecklat verbalt språk är det särskilt viktigt att vi vuxna uppmärksammar kroppsspråk och andra signaler. Det kan vara svårare för barnen att själva uttrycka ett stopp och att uppmärksamma när en kompis säger eller visar ifrån. Därför behöver vi vuxna vara närvarande, tolka barnens signaler och aktivt hjälpa barnen att förstå och respektera varandras gränser.

Genom kontinuerlig närvaro, observation, uppföljning och samtal med barnen kan vi identifiera risker och arbeta förebyggande för att skapa en trygg och respektfull förskolemiljö för alla barn.

Analys och bedömning av orsakerna till upptäckta risker

De risker vi har identifierat kan ha flera olika orsaker. Barnen har olika erfarenheter och hemkulturer, vilket kan påverka deras sätt att kommunicera, samspela och förstå sociala situationer. Barnens förmåga till socialt samspel är också under utveckling, vilket innebär att de ännu inte alltid har förmåga att hantera konflikter, visa hänsyn eller förstå andras gränser.

En ytterligare faktor är att flera av barnen ännu inte har ett utvecklat verbalt språk. De kan därför ha svårt att uttrycka sina känslor, behov och gränser med ord. När barnen inte kan kommunicera verbalt kan frustration och konflikter istället uttryckas genom kroppsspråk och fysiska handlingar. Många av barnen är dessutom impulsstyrda och agerar utifrån känslan i stunden. Detta ställer höga krav på närvarande och trygga pedagoger som kan uppmärksamma barnens signaler och hjälpa dem att tolka och hantera olika situationer. Det finns även en maktaspekt i relationen mellan vuxen och barn. Den vuxne har ett ansvar och en maktposition som innebär att barnet är beroende av att bli bemött med respekt, lyhördhet och omsorg. Ingen vuxen får kränka eller diskriminera ett barn. Därför är det viktigt att vi är uppmärksamma på hur alla vuxna bemöter barnen och att vi vågar reagera och agera om vi ser eller upplever ett olämpligt bemötande.

Otrygghet vid bristande tillsyn:

Barn kan känna sig otrygga i situationer där ingen vuxen finns nära eller har uppsikt. Det kan exempelvis handla om rum där barnen kan stänga dörren om sig eller om platser utomhus där barn ibland befinner sig utan direkt vuxennärvaro. På dessa platser kan konflikter uppstå utan att en pedagog ser vad som har hänt eller kan ingripa i ett tidigt skede.

Bristande insyn kan också göra det svårare att förstå orsaken till en konflikt. När en vuxen inte har sett hela händelseförloppet kan det vara svårt att avgöra vad som har hänt och att ge barnen rätt stöd. Därför behöver vi vara särskilt närvarande på de platser där vi identifierat en ökad risk.

Integritet och omsorgssituationer:

Vid blöjbyten och toalettbesök arbetar vi aktivt med barnens integritet genom att prata med barnen, förklara vad vi gör och respektera deras signaler. Samtidigt är dessa situationer känsliga eftersom barnet befinner sig i en utsatt position och är beroende av den vuxnes hjälp.

Det är därför viktigt att pedagogerna är lyhörda och uppmärksammar barnets signaler även i dessa situationer. Barnet ska känna sig tryggt, respekterat och delaktigt i det som sker.

Miljöer där barn tidigare upplevt otrygghet:

Staketet upp mot skolan är ytterligare en plats som vi historiskt har identifierat som en plats där barn har kunnat känna sig otrygga. Eftersom förskolans miljö kan påverkas av personer

som rör sig i närheten behöver vi ha god uppsikt över vilka vuxna och andra personer som vistas på eller i anslutning till förskolans område.

Det är viktigt att vi som pedagoger är närvarande och reflekterande kring alla vuxna som har kontakt med barnen. Vi behöver vara uppmärksamma på hur barnen reagerar i olika situationer och agera om vi ser tecken på otrygghet, olämpligt bemötande, diskriminering eller kränkningar.

Sammanfattande bedömning:

Sammantaget bedömer vi att de största riskerna hänger samman med barnens ålder och utvecklingsnivå, deras ännu inte fullt utvecklade sociala och verbala förmågor samt situationer där vuxennärvaron eller insynen är begränsad. Även relationen och maktbalansen mellan vuxen och barn är en viktig faktor att beakta.

För att minska riskerna behöver vi därför vara trygga, närvarande och lyhörda pedagoger som aktivt observerar barnens samspel och signaler. Genom att finnas nära, förebygga konflikter och hjälpa barnen att sätta ord på känslor, respektera gränser och förstå varandra kan vi skapa en tryggare och mer inkluderande förskolemiljö.

Planering och genomförande av åtgärder

Mål:

Vårt mål är att alla barn ska känna sig trygga, sedda och respekterade i förskolan. Vi vill skapa trygga, goda och varma relationer mellan pedagoger och varje enskilt barn, där barnets behov, förutsättningar och individuella signaler uppmärksammas.

Vi arbetar kontinuerligt med förskolans värdegrund och med att stärka barnens förmåga till socialt samspel, empati, integritet och respekt för varandras gränser.

För att skapa trygghet och förutsägbarhet använder vi bland annat strukturscheman och bildstöd. Vi delar regelbundet in barnen i mindre grupper för att skapa bättre förutsättningar för närhet, kommunikation, samspel och pedagogisk närvaro.

Ett viktigt mål är att barnen ska känna sig trygga på alla platser i förskolans lokaler och på gården.

Åtgärder:

Vi arbetar medvetet och strategiskt med att skapa och utveckla relationer till varje barn. I vårt bemötande använder vi ett lågaffektivt förhållningssätt och positiv förstärkning. Vi strävar efter ett tillåtande och respektfullt arbetssätt där barnen får möjlighet att uttrycka sina känslor, behov och gränser.

Vi är lyhörda för barnens verbala och icke-verbala kommunikation och uppmärksammar kroppsspråk, blickar, ljud och andra signaler. Pedagogerna rör sig aktivt i verksamheten och roterar mellan olika områden för att finnas nära barnen och kunna förebygga konflikter och kränkande situationer.

Vi har en kontinuerlig dialog med barnen om hur de upplever förskolans olika miljöer, både inomhus och utomhus. Vi genomför trygghetsvandringar tillsammans med barnen för att uppmärksamma vilka platser som upplevs som trygga eller otrygga och för att skapa en gemensam förståelse för hur miljöerna kan användas på ett tryggt sätt.

Vi har en medvetenhet om de risker som har identifierats på förskolan och har därför extra uppsikt över de platser och situationer där risken för otrygghet, konflikter eller kränkningar bedöms vara större. På gården rör vi oss aktivt mellan olika områden och säkerställer att barnen har tillgång till närvarande vuxna.

När det gäller vikarier prioriterar vi att använda personer som vi känner oss trygga med och som kan skapa trygga relationer till barnen. När nya vikarier arbetar i verksamheten är ordinarie personal extra närvarande och ger tydlig information om förskolans barnsyn, förhållningssätt och rutiner. Vikarie ska få stöd i hur vi bemöter barnen och hur vi arbetar förebyggande mot diskriminering och kränkningar.

Alla signaler om diskriminering, kränkningar eller otrygghet tas på allvar och följs upp. Vi arbetar aktivt för att barnen ska veta att deras känslor och upplevelser tas på allvar och att de kan vända sig till en vuxen när något inte känns bra.

Ansvar:

Samtliga pedagoger på avdelningen har ett gemensamt ansvar för att skapa en trygg och inkluderande miljö för alla barn.

Alla vuxna på hela förskolan har ett ansvar att agera och ingripa om de observerar en situation där ett barn riskerar att utsättas för diskriminering, kränkning eller annan form av otrygghet. Vi har ett gemensamt ansvar för att skapa en kultur där vi ser och stöttar varandra i det förebyggande arbetet.

Barnen ska känna att de kan vända sig till alla vuxna på förskolan och känna sig trygga med att få stöd och hjälp.

Tidsplan:

Arbetet genomförs kontinuerligt och är en del av det dagliga arbetet under hela läsåret. Extra fokus läggs vid terminsstart, inskolningar och andra förändringar i barngruppen, eftersom dessa perioder kan innebära en ökad risk för otrygghet. Vi följer löpande upp barnens trygghet, våra identifierade riskområden och de åtgärder vi genomför för att säkerställa att arbetet leder till en trygg och inkluderande förskolemiljö.